

УДК 792.028.03:130.123"19"

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТЕАТРАЛЬНОГО ПРОСТОРУ: СУЧАСНИЙ ВІТЧИЗНЯНИЙ МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ КОНТЕКСТ

Катерина ЮДОВА-РОМАНОВА
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2665-390X>
кандидат мистецтвознавства, доцент, докторант,
кафедра режисури та майстерності актора,
Київський національний університет культури і мистецтв,
вул. Євгена Коновальця, 36, 01601, Київ, Україна
e-mail: iudovakateryna@gmail.com

Юлія АЛЕНІНА
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2940-1943>
магістр сценічного мистецтва,
адміністратор/режисер-постановник
ProEnglishTheatre/ProEnglishDramaSchool
вул. Смоленська, 3, 02045, Київ, Україна
e-mail: ulia.82127121@gmail.com

Kateryna IUDOVA-ROMANOVA
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2665-390X>
candidate of art history, associate professor, doctoral student
Department of directing and actor's skill
Kiev National University of Culture and Arts,
36, Yevgenia Konovalets str., 01601, Kyiv, Ukraine
e-mail: iudovakateryna@gmail.com

Yuliia ALENINA
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2940-1943>
Master of Arts in the Performing Arts
administrator / director
ProEnglishTheatre/ProEnglishDramaSchool
3, Smolenskaya, str., 02045, Kiev, Ukraine
e-mail: ulia.82127121@gmail.com

MODERNIZATION OF THEATER SPACE: MODERN DOMESTIC ARTISTIC CONTEXT

Стаття містить мистецтвознавчий аналіз сучасного стану та тенденцій в еволюції вітчизняного театрального мистецтва, що стрімко розвивається під впливом науково-технічного прогресу. Мета дослідження — виявити на основі вивчення прикладів з театральної практики типових ознак від запровадження сучасних технологічних засобів для створення художніх образів на сцені. Дослідження виконано за матеріалами вистав Київського академічного драматичного театру на Подолі, сцена якого була відкрита після реконструкції у жовтні 2017.

Ключові слова: техніка сцени, технологічні засоби оформлення сцени, Київський академічний драматичний театр на Подолі.

This article involves artistic analysis of the contemporary state and tendencies of Ukrainian theater evolution in terms of scientific and technological development. The study aims to discover typical features of director and stage artist's cooperation from establishing the technology to creation of stage images using specific examples. To proceed with, the examples were taken from productions of Kiev Academic Drama Theater on Podol, whose stage was opened after the reconstruction in October 2017.

Keywords: equipment scene, technological means of designing the stage, Kyiv Academic Drama Theater «na Podoli».

Вступ. На сьогоднішній день художнє оформлення сцени та новітні технології стали одним цілим. Сценічний простір став настільки технологічно оснащеним та розвинутим, що деякі сценографи створюють художній образ вистави переважно за допомогою новітніх технологій.

Сучасні технології настільки міцно закріпили свої позиції у повсякденному житті суспільства, що ми наряд чи зможемо уявити себе без них. Провідна їх роль простежується й у сфері мистецтв, зокрема сценічного. Так на сьогоднішній день ми маємо приклади вистав, що були створені на просторах інтернету, за допомогою соціальних мереж, йшли повністю в мережі інтернет. Глядачі залучалися до дії у виставі, мали можливість впливати на розвиток дії за допомогою он-лайн технологій.

Проте більша частина сучасних театральних постановок, все ж, здійснюються на традиційних театральних підмостках. Але у сценічному просторі навіть традиційної сцени-коробки, вже не кажучи про альтернативні рухомі та нерухомі майданчики, майже повсюдно відбувається модернізація театального простору. Це обумовлено динамічним розвитком технологій у світі, їх поступове здешевлення, що, у свою чергу, приводить до їх стрімкого поширення, збільшення палітри виражальних засобів та зміни стилєвих течій у мистецтві театру. Як наслідок, такі процеси приводять до зміни уявлень глядачів про сценічну естетику.

Основна частина. Сучасне вітчизняне і світове сценічне мистецтво все більше набирає ознак видовищності. Прогрес цей відбувається досить різновекторно у напрямках запровадження на сцені відеопроєкцій, піротехнічних новацій, пневмотехнологій, аромодизайну, різнопланової світлової апаратури, голографічних зображень, лазерної техніки, звукотехніки, інтерактивних технологій, генераторів спецефектів та багато іншого. Часто вітчизняні фахівці не встигають адекватно-швидко відрефлектовувати всі новації, що пропонує світова шоу-індустрія.

З метою виправлення ситуації 23 листопада 2016 року у Києві було проведено форум «Інновації в театральній-видовищній закладах культури» [3]. Завданням цього форуму організатори вбачали створення відкритих майданчиків, які б об'єднали у спілкуванні людей різних професій: режисерів, художників, дизайнерів, художників зі світла, звуко-

режисерів, технічних працівників сцени. У форматі відкритого спілкування (круглого столу) з учасниками обговорювали наступні теми:

- «Організація систем управління системами демонстраційного комплексу на базі локальних комп'ютерних мереж. Мережі Ethernet для світлового, звукового, відеообладнання та комплексів зв'язку;
- Управління системою постановочного освітлення. Навчання операторів сучасних світлових консолей;
- Сучасне світлотехнічне обладнання для театру і шоу. Світлодіодне освітлення та його інтеграція в художнє освітлення сцени;
- Управління звуковою системою. Сучасні цифрові системи управління звуком, програмне забезпечення, протоколи;
- Управління відеосистемами. Сучасні програми управління на основі професійних відео серверів;
- Управління переміщенням декорацій на сцені сучасного театру. Програми управління машинами і механізмами» [3].

Одним із запрошених гостей та лектором на цьому форумі виступив угорський спеціаліст зі сценічного оформлення, сценограф, засновник корпорації OISTAT Броц Шандор з доповіддю на тему «Комплексні рішення технологічного оснащення театрів Європи. Театральний інженерний консалтинг» [5].

З перших слів доповіді стало зрозуміло, що мова піде про прогрес та перебудову театрів у Європі. Адже Броц Шандор зазначає, що майже усі театральні приміщення Європи потребують реконструкцій, адже приміщення театрів, які на сьогоднішній день функціонують в усіх європейських містах, і Київ не є винятком серед них, будувалися наприкінці XIX — на початку XX ст. і є відображенням тогочасної епохи, відповідають баченням архітекторів того часу. Та найголовніше, у той час театр мав зовсім інші художні потреби. Натомість, тогочасні сценічні майданчики фізично не можуть задовольняти потреб сучасного глядача, режисера та художника. Та, на жаль, процес реконструкції цих приміщень, за словами лектора, є досить тривалим і може розтягнутись на 25—30 років.

Поряд із проблемою наявності нових, технічно досконалих приміщень, Броц Шандор звертається до болючої проблеми кадрового забезпечення художньо-постановочних підрозділів театрів фахівцями відповідного рівня кваліфікації. Оскільки

сценічні технології на сьогоднішній день розвиваються досить стрімко, це, в свою чергу, вимагає від усіх учасників постановочного процесу — режисерів, художників та технічного персоналу — швидко та творчого підходу до оволодіння ними. На думку Броца Шандора, останні не вирізняються наявністю систематизованих знань та вмій, проте володіють певним набором навичок (ремеслом), які допомагають їм швидко зорієнтуватися та підготуватись до нових викликів, що готує сучасне сценічне мистецтво, що стає з року в рік все більш видовищним. Зауважимо, що представники технічних служб як в Україні, так і в світі вирізняються своїм фанатично-жертвоним ставленням до театру, до сценічного мистецтва загалом та до своєї ролі у процесі створення вистави, що надає оптимізму, виразності ситуації, що склалась.

Але при своїй вагомості кадрового чинника для процесу модерності сценічних постановок провідним залишається проблема наявності приміщень. Характеризуючи відповідність приміщень сучасним вимогам сценічного мистецтва, необхідно враховувати фактор наявності трьохосновних груп учасників створення та показу вистави:

- глядачі — відповідно до їхніх потреб, облаштовуються вхід, вестибюль, гардероб, вбиральні, дизайн зали, гарна видимість сцени з усіх місць у глядацькій залі;

- артисти — для них передбачається службовий вхід, сцена, гримерки, кімната відпочинку;

- технічний персонал — для їхньої роботи необхідні службовий вхід, складські приміщення, ар'єрсцена, електромеханічне, механічне, світлове, звукове сценічне обладнання тощо із забезпеченням дотримання правил техніки безпеки їх експлуатації.

На зручність і доцільність приміщення та необхідного у ньому обладнання для подальшої комфортної експлуатації всіма трьома групами учасників необхідно звертати увагу ще на стадії обговорення майбутнього архітектурного проекту будівництва чи реконструкції будівлі. Основний акцент варто робити саме на тому, які особливості театрально-видовищний колективу, що працюватиме у новому чи реконструйованому приміщенні. На це впливають різні фактори, наприклад: репертуар, художній склад театру, територіальне його розташування, матеріальні можливості, менталітет глядачів тощо.

Розвиток сучасного декоративного оформлення вистав значною мірою обумовлений пошуками молодих режисерів нових форм та засобів сценічної виразності. Розглядаючи роботи сучасних художників сцени, можна помітити одну досить характерну тенденцію: все частіше на сцені як елемент сценічного оформлення з'являються новітні технології — екрани, проекції, світлові ширми, рухомі частини сценічного помосту та багато іншого.

Розглянемо декілька прикладів із сучасної вітчизняної театральної практики, де сценічні технології сприяли створенню образного рішення вистави та проаналізуємо тенденції їх використання.

Безумовно, сенсацією у театральному житті України стало відкриття 9 жовтня 2017 року після 21-місячної реконструкції приміщення Київського академічного драматичного театру на Подолі після 24-річних поневірянь колективу чужими приміщеннями [7]. Оснащена за останнім словом техніки сцена театру стала предметом обговорення як серед колег-фахівців, так і всіх любителів театру. Проект корпорації Рошен з реконструкції недобудованого Театру на Подолі став в Україні безпрецедентним благодійним театральним проектом, втіленим на кошти приватного бізнесу, та величезним кроком для всієї України на шляху культурного розвитку та інтеграції з цивілізованим світом. Бюджет проекту реконструкції склав 174 мільйони гривень. Театр на Подолі — це суперсучасний театр, який відкриває двері трупам світового рівня в Україні.

Технічне оснащення Театру на Подолі зробило його одним з найсучасніших театрів України. Основний зал театру оснащений 18 акустичними системами виробництва D&B Auditechnik E5 (Німеччина), які управляються за допомогою мікшерного пульта компанії AVID «Venue S6L 24» (США). В Україні це поки що єдиний пульт цієї компанії в такій комплектації.

Крім того, технічні можливості театру дозволяють не тільки ставити сучасні спектаклі, а й робити в режимі реального часу голографічні трансляції подій, які відбуваються в будь-якій локації в Україні чи в світі. Також в залі встановлено 6 проекторів потужністю від 8000 Lm до 10000 Lm, два з яких оснащені моторизованими дзеркалами для швидкого переміщення зображення. Це можуть бути різні поверхні в залі і на сцені, жорсткі куліси і основний екран,

виготовлений з чорної проєкційної тканини, яка чудово відображає проєкцію з мінімальними втратами яскравості (ефект «чорної кімнати»). Якщо за сценарієм під час сцени повинен йти дощ — глядач побачать дощ. Сніг? Глядач побачать сніг. Дим? Буде дим. Потрібно перенести якість зображення зі сцени в зал для глядачів? Проблем немає. Акустичні можливості зали дозволяють працювати як без мікрофонів, так і з застосуванням звукового обладнання. На сцені вмонтовано спеціальний кабель-канал з конекторами для зручного підключення додаткового звукового обладнання (мікрофони, акустичні підлогові монітори і т. д.). Для постановочних потреб колективу у театрі створена своя студія звукозапису, яка дозволяє вести запис на 64 канали як зі сцени, так із репетиційної зали.

Щодо електоро-мехічного облаштування сценічного майданчику, то тут теж проєктанти передбачили багато зручностей для процесу експлуатації. Сцена обладнана накладним поворотним колом, а також накладною сценою з механізмом, який дозволяє піднімати її під необхідним кутом. У планшет сцени вбудовано спеціальний підйомно-опускний сейф для зберігання м'яких декорацій.

Щодо зали для глядачів, то проєктом було враховано потреби маломобільних груп населення та людей з особливими потребами — розгалужена система пандусів та два ліфти, що надає можливість легко потрапити до зали, крісла у двох ближніх до сцени секціях партеру за потреби у лічені хвилини автоматично ховаються у підлогу, залишаючи місце для візків.

Проєктом було передбачено і підсилену протипожежну безпеку — система гасіння театру підключена до 2 резервуарів з водою ємністю 80 м³ кожен.

Але сенсаційною заявою від авторів проєкту реконструкції Театру на Подолі стала інформація про наявність технічних можливостей, що дозволяють не тільки ставити найсучасніші спектаклі, але й робити у режимі реального часу голографічну трансляції подій, які дистанційно відбуватимуться у будь-якій точці України чи світу.

Сучасно обладнана сцена Київського академічного драматичного театру на Подолі відкривалася для глядачів 26 січня 2018 року інсценізацією Павла Ар'єза мотивами роману В. Домонтовича «Дівчинка з ведмедиком, або Неповнолітня...» у постановці

режисера, заслуженого артиста України Стаса Жиркова, художника-постановника та художника костюмів Марії Погребняк — головного художника Театру на Подолі [2].

Режисура Стаса Жиркова відзначається прямолинійністю, різкістю та простотою у своєму сценічному втіленні, проте із сильною емоційною напругою. Режисер відомий своєю провокаційною роботою із сучасними драматургічними текстами, кожна, створена ним вистава, — новий виклик для моральних принципів покоління. Кожна надовго запам'ятовується глядачам своєю сміливістю, відкритістю та правдивістю. Правда простежується в усьому, навіть у сценічному оформленні. Тут проявляється вміння режисера працювати в тандемі із художником — майстерність надихати його власною ідеєю, знаходити вдалі прийоми для досягнення мети, створюючи саме ту правдиву картину життя, яка в подальшому змусить кожного, хто подивиться виставу, відчувати себе у тих, запропонованих автором та режисером обставинах, адже побут — він справжній, знайомий кожному із нас.

Дія вистави розгортається у 20-х роках минулого сторіччя, проте убранство сцени досить аскетичне — стіл, стілець, диван. Усе в темних відтінках. Художниця навмисне не дає жодних предметних ознак епохи, адже за задумом режисера тут поєднується три часові виміри: минуле — сьогодні — майбутнє, підкреслюючи, таким чином, що проблема невизначеності була, є і буде вічною. Тому двері, які є на сцені, викликають асоціацію із дорогою в нікуди. Кольорова палітра вистави досить біда — чорний квадрат, у якому грається вистава, білі краплі у костюмах героїв, червоне світло та акценти у зовнішній характерності персонажів.

Театральний критик Олег Вергеліс про сценічне вирішення цієї вистави написав так: «Не знаю, чи всі зрозуміли натяк (а може, і сам режисер його не припускав?), проте простір і оздоблення сцени саме в цій прем'єрі є мимовільним символом такого розвитку одного важливого дискурсу. Це нещодавно розбухує уми городян у зв'язку з чорним квадратом — фасадом новобудови на Андріївському. І ось — метафора квадрата. Сцена цієї самої «Дівчини», як візуальна рима недавніх київських пристрастей. Як необхідний пазл, покликаний довершити складну картину світу в зв'язку з архітектонікою, поетикою та іншими всім відомими історіями» [1].

Поліпшені технічні можливості нової сцени театру режисер використав саме для реалізації режисерського прийому — фронтальні сцени з мікрофонами. Нова акустична система, встановлена у глядацькій залі, надала можливість глядачам насолодитися чистим та якісним звучанням, а режисерові за допомогою технічних засобів створити необхідний звуковий ефект, який посилює емоційний вплив вистави.

Власне, у багатьох роботах Стаса Жиркова у сценічному оформленні вистав використовуються досягнення сучасних проєкційних технологій. Найчастіше це проєкційні зображення на заднику. Так у виставі «Сталкери» [4] (Київський академічний Молодий театр) на задню стіну проєктується зображення тварин, за якими спостерігає головна героїня — Баба Пріся (заслужена артистка України Ірма Вітовська). Може здатись, що у даному випадку проєкційні зображення слугують розвитку сценічної дії і меншою мірою сприяють створенню зорового образу вистави. Але насправді дизайнерське рішення цілком пов'язується із сценічною дією — допомагає і наповнює її художню образність.

Аналогічний проєкційний прийом Стас Жирков та художник Володимир Стецькович застосували у виставі-володарці театральної премії «Київська Пектораль» Павла Ар'є «Слава героям» на сцені Київського Академічного Експериментального театру «Золоті ворота» [8]. На сцені стоїть величезне ліжко, яке нахилене під кутом у 45 градусів до глядачів та більш схоже на дитячу гірку. На ліжку відображається проєкція неба, руху хмар та чорні птахи. Це, знову ж таки, більше як режисерський прийом, аніж частина сценографії вистави. У такий спосіб режисер підсилює емоційну значущість зображуваного у виставі та звертає увагу глядачів на конкретні події та асоціації з ними. Насправді, досить складно розмежувати та визначити режисерську чи сценографічну домінуючість у використанні проєкцій для презентації образної інформації на сцені. Найчастіше це є спільне художнє рішення творців вистави як продукту колективної творчості.

Однією з найбільш провокаційних та новаторських вистав театрального сезону 2017—2018 року став спільний творчий проєкт незалежного театру «Мізантроп» та Київського академічного драматичного театру на Подолі — вистава «Орестея» за мотивами античних міфів, трагедій Есхіла і Еврипіда у сце-

нічній версії режисера Іллі Мощицького [6]. Саме ця вистава презентувала глядачам нові унікальні технічні можливості сцени оновленого приміщення театру, новітні тенденції в сфері комп'ютерних технологій та стала квінтесенцією акторського інструментарію.

Театр «Мізантроп» та режисер Ілля Мощицький відомі своїми нестандартними рішеннями та новаторством у царині театрального мистецтва. «Мізантроп» вже давно заявив про себе як неординарний та провокаційний театрально осередок, що, видно, спонукає його певною мірою дистанціюватись від театральних діячів столиці. Проте для реалізації їх творчого задуму була необхідна сцена, що відповідала б вимогам сучасного європейського театру. На сьогоднішній день така одна — оновлена сцена Театру на Подолі.

Отже, ця вистава «Орестея» стала втіленням тенденцій сучасного європейського театру, який тяжіє до пластики, свободи людського тіла, мінімалізму та залучення технологічного процесу до створення концепції вистави. За основу для вистави «Орестея» було взято давньогрецьку трилогію.

Для роботи над цією виставою у якості художника-постановника творці вистави запросили нестандартного, звичного нам усім художника-сценографа, який працює з традиційними матеріалами і звичними формами. Над цією виставою працювала команда відео художників Tenpoint (Максим Побережський, Олексій Тищенко).

Проєкт Tenpoint існує в Україні вже понад десять років та не має аналогів. За цей час команда створила понад 200 різноманітних проєктів. До сфери їх діяльності потрапляють абсолютно всі можливі розважальні заходи, рекламні акції, освітні проєкти, презентації, фестивалі, театральні проєкти. Засновники виокремили для своєї професійної діяльності такий термін як «віджеї». Для широкого загалу є більш знайомий термін «ді-джей», тобто музикант, який створює або використовує авторський музичний продукт для створення власного та грає його на широкий загал. Віджеї ж створюють візуальний продукт, який так само може мати музичний супровід або ж виступати як самостійний мистецький витвір. Так, основною роботою досить довгий час для команди Tenpoint було створення рекламних кампаній та розважального контенту для тютюнових корпорацій.

Вистава «Орестея» дала можливість Tenpoint попрацювати з досить складним у драматургічному плані матеріалом. Проте з технічної точки зору, оновлена сцена надала можливість повною мірою розкрити талант відеохудожників. Усі декорації до вистави існують лише у 3D-зображеннях, вони відображаються на різнорівневих поверхнях, взаємодіють з персонажами, піддаються їх впливу. Саме ця інтерактивна можливість управління впливом актора безпосередньо на сцені на цифрове зображення, а не навпаки — у традиційних технологіях, наприклад, у театрі «Латерна Магіка» актор має діяти на сцені у відповідності до попередньо створеного візуального контенту.

Відеохудожники вистави зазначають, що саме в цьому і є перевага новітніх сучасних технологій, у більшості випадків можна вносити корективи у зображуване тут і зараз. Більше не потрібно чекати та обговорювати терміни з технічними службами. Також це зменшує ризики під час вистави від того, що актор з якихось причин не встигне, не дістанеться потрібної точки на сцені, визначеної режисером. Відеохудожник завжди зможе «підтягнути» декорацію до актора.

Також у цій виставі повноцінно використовується нова звукова апаратура театру — з будь-якого місця у глядацькій залі дію на сцені чутно однаково. Глядачі мають змогу почути всі фрази, що промовляються пошепки, кожен подих акторів.

Висновки. Таким чином, в український театральних реаліях сьогодення простежується тенденція до все більшого залучення до художньо-постановочних процесів технічних новинок ринку сценічної техніки та технологій. Режисери та сценографи сучасності намагаються все частіше послуговуватися новітніми сценічними засобами. Найбільшого поширення набуло застосування на сцені театрів новацій в галузі проєкційних технологій. Причин цього може бути декілька: фактично неосяжне поле для образотворчих фантазій художників-дизайнерів щодо зображуваного на екрані чи екранах візуальної інформації, відносна легкість в оволодінні навичками створення та управління візуальним рядом, дешевизна технологій як у процесі створення зображення, так і в процесі експлуатації. Проте процес модернізації сценічного простору у театральному мистецтві України припав на досить складний економічний період у краї-

ні. Тому більшість регіональних театральних колективів не мають можливості встановити нове, сучасне технічне обладнання. При цьому ми спостерігаємо велику кількість театральних колективів, які просто не мають матеріальної можливості реалізувати свій творчий потенціал через застарілу сценічну машинерію. Як наслідок, вітчизняні режисери та сценографи чи то з об'єктивних матеріально-економічних, чи із суб'єктивних художньо-естетичних причин, але досить обережно, помірковано та дозовано використовують у своїх виставах сучасні надбання наукового прогресу.

Стосовно використання технологій на сцені, то глядач вже давно до цього готовий, проте чи готові до цього працівники театрів? Адже ми не маємо спеціалізованих курсів чи шкіл, які б вчили технічний персонал працювати з поліекранами, проєкціями, піротехнікою, звуковими ефектами. Всі ці знання працівники бутафорських цехів здобувають самотужки, за допомогою інтернету, іноземних періодичних видань, за можливості, виїжджають за кордон. Це дуже гальмує введення новітніх технологій на театральну сцену, адже ніхто не знає як з ними правильно працювати.

Матеріальна база театрів не дає можливості оновлення технічної бази театру, техніка безпеки у старих приміщеннях театрів не дозволяє використання більшості технічних засобів. Тож на вітчизняній драматичній та оперно-балетній сцені запровадження новітніх технологій відбувається дуже поступово, можна сказати, мляво.

Проте певного оптимізму додає один прецедент — ми маємо чудовий приклад модернізації сцени Київського академічного театру на Подолі. Театр на Подолі — приклад європейського театру, в якому мінімалізм поєднано з технологіями. Нова сцена відповідає найсучаснішим світовим вимогам. На сьогоднішній день це перший і єдиний завершений проєкт модерного театру незалежної України. Після реконструкції основна сцена театру стала найбажанішою сценою для постановок серед молоді генерації української режисури та сценографії. Сцену обладнано модерновим чорним проєкційним екраном, встановлено шість відеопроєкторів, для облаштування сцени обрали жорсткі куліси, які можна розгорнути під будь-яким кутом — у такий спосіб у межах сцени-коробки можна сформувати та напо-

внити проєкційним зображенням сценічний простір, відповідно до побажань режисера та художника вистави. Також тут було встановлено нову акустичну систему та світлову апаратуру. У виставі «Орестея» продемонстровано можливості нової сцени, що ще раз доводить, що театр — це синтетичний вид мистецтва, який може поєднати античний твір та досягнення сучасних технологій в одному творі сценічного мистецтва.

Наразі в Україні, як і в цілому в світі, залишається актуальною проблема забезпечення професійними кардрами художньо-постановочних підрозділів театрів. Для вирішення кадрових питань варто зголоситись з рекомендаціями Броца Шандора, який пропонує для покращення ситуації та активізації співпраці українських художників-постановників зі світовими запровадити наступні заходи: створити спеціальної асоціації саме для представників технічних цехів театру, які б займалися проведенням тренінгів, курсів, спеціалізованих виставок; заснувати періодичні фахові друковані та/або інтернет-видання; проводити регулярні конференції для обміну досвідом; співпрацювати з органами державної влади задля вдосконалення законодавства у сфері культурно-мистецької діяльності; співпрацювати та обмінюватись досвідом з різними театрами; заснувати професійні премії та нагороди для технічного персоналу театрів; розвивати співпрацю з OISTAT.

Обрана авторами для дослідження тема лише фрагментарно висвітлює проблеми практики застосування на сучасній українській драматичній сцені технологічних засобів оформлення вистав. Однак ця проблема вивчена не досить глибоко, що визначає на майбутнє коло нерозв'язаних питань щодо визначення значення досягнень науково-технічного прогресу в еволюції сценічного мистецтва.

1. Вергеліс О. #преведмедвед. (26.01.2018). *ZN.UA*. URL: https://dt.ua/ART/prevedmedved-267369_.html (дата звернення 12.02.2019).
2. Дівчинка з ведмедиком або Неповнолітня, за мотивами роману В. Домонтовича, інсценізація П. Ар'є URL: <http://www.theatreonpodol.com/ukr/plays/divchunazvedmedukom> (дата звернення 14.06.2018).
3. Інновації в театральних-видовищних закладах культури [відео]. URL: <http://eurhythmic.com.ua/forum-innovatsii-in-theatrical-vidovischnih-zakladah-culture/> (дата звернення 18.10.2018).
4. Київський академічний молодий театр: Сталкери URL: <https://molodyytheatre.com/repertoire/stalkery> (дата звернення 12.02.2019).
5. Лекція Броца Шандора на тему «Комплексні рішення технічного оснащення театрів». *Відеохостинг Youtube.com*. URL: <http://youtu.be/GF0dcIuJe5o> (дата звернення 20.10.2018).
6. Орестея. URL: <http://theatreonpodol.com/afisha/oresteya/> (дата звернення (дата звернення 12.02.2019)).
7. Скандальний «Театр на Подоле» офіційно відкрили: Roshen дал 174 мільйона. (2017). *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2017/10/9/7157736/> (дата звернення 12.02.2019).
8. Слава героям. URL: <http://zoloti-vorota.kiev.ua/repertuar/188-slava-geroyam-1> (дата звернення 12.02.2019).

REFERENCES

- Vergelis O. (26.01.2018). #prevedmedved.ZN.UA. Retrieved from: https://dt.ua/ART/prevedmedved-267369_.html (Last accessed 12.02.2019) [in Russian].
- Divchy`nka z vedmedy`kom abo Nepovnolitnya, za moty`vamy`romanu V. Domontovy`cha, inscenizaciya P. Ar`ye . Retrieved from: <http://www.theatreonpodol.com/ukr/plays/divchunazvedmedukom> (Last accessed 14.06.2018) [in Ukrainian].
- Innovatsiyi v teatral`no-vy`dovy`shhny`x zakladax kul`tury` [video]. Retrieved from: <http://eurhythmic.com.ua/forum-innovatsii-in-theatrical-vidovischnih-zakladah-culture/> (Last accessed 18.10.2018) [in Ukrainian].
- Ky`yivs`ky`j akademichny`j molody`j teatr: Stalkery`. Retrieved from: <https://molodyytheatre.com/repertoire/stalkery> (Last accessed 12.02.2019) [in Ukrainian].
- Lekciya Brocza Shandora na temu «Kompleksni rishennya texnichnogo osnashhennya teatriv». *Videoxostyng Youtube.com*. Retrieved from: <http://youtu.be/GF0dcIuJe5o> (Last accessed 20.10.2018) [in Ukrainian].
- Oresteya. Retrieved from: <http://theatreonpodol.com/afisha/oresteya/> (Last accessed 12.02.2019) [in Ukrainian].
- Skandalnyi «Teatr na Podole» ofitcialno otkryli: Roshen dal 174 milliona Scandalous [«Theater on Podol» officially opened: Roshen gave 174 million]. (2017). *Ukrainskaia pravda*. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2017/10/9/7157736/> (Last accessed 12.02.2019) [in Russian].
- Slava geroyam. Retrieved from: <http://zoloti-vorota.kiev.ua/repertuar/188-slava-geroyam-1> [in Ukrainian].